

MUVAFFAQIYAT FORMULASI: TINIMSIZ MEHNATMI (HARD WORK) YOKI TO‘G‘RI STRATEGIYA (SMART WORK)?

Jumakulova Nilufar Tohirovna

Samarqand davlat chet tillar instituti

Payariq xojiriy tillar fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy shiddatli dunyoda va iqtisodiy o‘zgarishlar davrida muvaffaqiyatga erishishning ikki asosiy ustuni – jismoniy va aqliy energiyani safbar etish (Hard work) hamda intellektual yondashuv, vaqt menejmenti va to‘g‘ri strategiya (Smart work) o‘rtasidagi mutanosiblik tahlil qilinadi. Maqolada har ikkala tushunchaning falsafiy va amaliy jihatlari, ularning shaxs rivojlanishidagi o‘rni tarixiy hamda zamonaviy misollar, shuningdek, dunyo mutafakkirlarining fikrlari orqali qiyosiy o‘rganilgan. Yakuniy xulosa sifatida bugungi kun mutaxassisi va talabasi uchun eng maqbul bo‘lgan sintezlashgan gibrid formula taklif etiladi.*

Kalit so‘zlar: *Muvaffaqiyat, hard work, smart work, vaqt menejmenti, Pareto prinsipi, strategiya, samaradorlik, professional o‘shish, motivatsiya.*

Kirish

Insoniyat tamaddun boshlanganidan buyon muvaffaqiyatning universal va o'zgarimas formulalarini topishga intilib keladi. Asrlar davomida ta'lim, tarbiya va ijtimoiy qarashlarda bitta fundamental g'oya hukmronlik qildi: "Qanchalik ko'p ter to'ksang, shunchalik yuqori cho'qqilarni zabt etasan". Sharq falsafasida ham, G'arb realizmida ham mehnatsevarlik eng oliy fazilat sifatida ulug'landi.

Biroq, XXI asr — axborot portlashi, yuqori texnologiyalar va intellektual tizimlar davri bu qarashni jiddiy shubha ostiga qo'ydi. Bugungi kunda kuniga 12-14 soatlab tinimsiz jismoniy yoki mexanik mehnat qilayotgan, ammo moddiy va professional jihatdan bir joyda deysinib turgan millionlab insonlar bor. Aksincha, jarayonlarga strategik yondashib, kamroq vaqt ichida ulkan natijalarga erishayotgan "yangi avlod" vakillari ko'paymoqda. Bu holat zamonaviy ilm-fan va sotsiologiya oldiga dolzarb savolni qo'yadi: Muvaffaqiyat kaliti chindan ham tinimsiz, qattiq mehnatdami yoki tizimli va to‘g‘ri strategiyadami?

"Muvaffaqiyat — bu har kuni takrorlanadigan kichik harakatlarning yig'indisidir." — Robert Koller

1. Tinimsiz mehnat (Hard work): Muvaffaqiyatning poydevori va iroda maktabi

Tinimsiz mehnat — bu qo‘yilgan maqsad yo‘lida chidamlilik bilan, katta miqdorda vaqt, energiya va kuch sarflash demakdir. Har qanday sohada professional bo‘lib yetishish uchun dastlabki bazaviy poydevor aynan tinimsiz mehnat orqali quriladi.

Qattiq mehnat inson xarakterini toblaydi. U dangasalikni yengishni, charchoqqa qarshi turishni va mas‘uliyatni his qilishni o‘rgatadi. Tomas Edison o‘zining eng mashhur ixtirosi ustida ishlayotganda minglab muvaffaqiyatsiz tajribalarni o‘tkazgan va o‘zining muvaffaqiyatini quyidagicha ta‘riflagan:

"Geniallik — bu bir foiz ilhom va to‘qson to‘qqiz foiz peshona teri demakdir." — Tomas Edison

Mashhur sotsiolog Malkolm Gladuell o‘zining "Outliers" (Geniy va autsayderlar) asarida har qanday sohada haqiqiy daho yoki ekspert bo‘lish uchun inson o‘sha yo‘nalishda kamida 10 000 soat amaliy mehnat qilishi kerakligini ilmiy jihatdan isbotlab bergan. Bu esa vaqt va tinimsiz mehnat sarmoyasisiz professional o‘shish imkonsiz ekanini ko‘rsatadi.

Biroq, faqatgina quruq jismoniy yoki mexanik mehnatga suyanish insonni professional va emotsional to‘yinishga, ya‘ni tez charchab qolishga olib keladi. Agar mehnat noto‘g‘ri strategiya va noto‘g‘ri yo‘nalishda bo‘lsa, sarflangan vaqt shunchaki isrofga aylanadi. Buyuk mutafakkir Alisher Navoiy yozganidek: "Harakat qilmoq yaxshi, ammo maqsadni bilmay harakat qilmoq — qorong‘uda yo‘l yurgandek gap".

2. To‘g‘ri strategiya (Smart work): Zamonaviy dunyoning bosh talabi

To‘g‘ri strategiya — bu intellektual yondashuv bo‘lib, minimal resurs, kuch va vaqt sarflangan holda maksimal darajada yuqori natijaga erishish san‘atidir. Bu yo‘nalishda inson o‘zining jismoniy kuchini emas, balki aqliy salohiyatini, zamonaviy texnologiyalarni, vaqt menejmentini va rejalashtirishni ishga soladi.

Iqtisodchi Vilfredo Pareto tomonidan kashf etilgan mashhur qoidaga ko‘ra, hayotdagi va harakatlardagi 20 foiz to‘g‘ri qilingan harakatlar umumiy natijaning 80 foizini ta‘minlaydi. Qolgan 80 foiz urinish esa bor-yo‘g‘i 20 foiz natija beradi. Aqlli mehnat aynan o‘sha eng muhim 20 foizlik harakat nuqtasini topa olish qobiliyatidir.

Strategik fikrlaydigan inson ishlarni to‘g‘ri taqsimlashni, bugun iqtisodiyot va ta‘limni o‘zgartirayotgani raqamli dasturlardan foydanashni biladi. U vaqtni o‘g‘iraydigan mayda ikkinchi darajali ishlarga chalg‘imaydi. Apple kashfiyotchisi Stiv Jobs bu haqida juda aniq aytib o‘tgan:

"Kuniga 12 soat ishlash shart emas, bosh bilan ishlash kerak!" — Stiv Jobs

Ushbu yondashuvning kamchiligi shundaki, strategiyani mukammal va real tuzish uchun baribir inson ma‘lum bir sohada bazaviy bilim, tajriba va amaliy ko‘nikmaga ega bo‘lishi kerak. Hech qanday mehnat tajribasiga ega bo‘lmagan odamning aqlli strategiyasi quruq va amaliyotsiz falsafaga aylanib qoladi.

3. Eksperimental tahlil va XXI asr iqtisodiyoti

Bugungi kunda mehnat bozori va ilm-fan sohasi tubdan o'zgardi. Biz bilimlar iqtisodiyoti davrida yashayapmiz. Agar har ikkala yondashuvni akademik va professional hayotda qiyoslaydigan bo'lsak, bir qancha fundamental farqlar ko'zga tashlanadi.

Tinimsiz mehnat asosan miqdor va jarayonga, ya'ni qancha ko'p ishlashga qaratiladi. Unda jismoniy kuch, chidamlilik va vaqt kabi cheklangan resurslardan foydalaniladi hamda bosqichma-bosqich chiziqli o'sish kuzatiladi. Raqamli asrda bunday mexanik vazifalar texnologiyalar tomonidan juda tez almashib bormoqda.

Aksincha, to'g'ri strategiyaga asoslangan mehnat sifat va natijaga yo'naltiriladi. Bunda asosiy qurol intellekt, reja, networking va kreativ fikrlash hisoblanadi. Bunday fikrlash turi optimal yo'llarni qidirishga xizmat qiladi va texnologiya bilan hamkorlikda yangi qiymat yaratadi. Hozirgi davrda faqat qattiq mehnat bilan cheklanib qolish yetarli emasligi ma'lum bo'lmoqda. Masalan, kutubxonada tunu kun o'tirib, kitobni shunchaki konspekt qilib yozib chiqish — bu mexanik harakatdir. Ammo tizimli qayd qilish usullari yordamida eng muhim tezislarni ajratib, fikrlar xaritasini tuzish va uni qisqa vaqtda eslab qolish — haqiqiy intellektual yondashuvdir.

Xulosa: Muvaffaqiyatning "Oltin Formulasi"

Tahlillar va hayotiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatni ushbu ikki tushunchasiz alohida, bir-biridan ajratilgan holda tasavvur qilib bo'lmaydi. Ularni bir-biriga qarshi qo'yishning o'zi fundamental xatodir. Faqatgina tinimsiz mehnat qilish insonni charchatib, rivojlanishdan to'xtatadi. Faqatgina strategiya qurish esa amaliy harakatsiz havoga uchgan reja bo'lib qoladi.

"Muvaffaqiyat — bu to'g'ri tanlangan strategiya va uni amalga oshirish yo'lidagi tinimsiz mehnatning nikohidir."

Muvaffaqiyatning haqiqiy zamonaviy gibrid formulasi quyidagicha ko'rinishga ega: tinimsiz mehnat yordamida poydevor va sifatli xarakter yaratish, hamda to'g'ri strategiya orqali jarayonni boshqarish va cho'qqiga chiqish.

Ya'ni, dastlab har qanday sohada bazaviy ko'nikmalarni hosil qilish uchun qattiq va tinimsiz mehnat qilish shart. Ammo ma'lum bir darajaga erishilgach, inson to'xtab qolmasligi uchun jarayonga aqlli strategiyani, vaqt menejmentini va zamonaviy texnologiyalarni olib kirishi lozim. Aynan mana shu ikki omilning mukammal sintezi insonni barqaror, yuksak va haqiqiy muvaffaqiyatga yetaklaydi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Gladuell M. Geniy va autsayderlar: Nima uchun ba’zilarga hamma narsa nasib qiladi, boshqalarga esa yo‘q? (Tarjima). – Toshkent: Asaxiy Books, 2021. – 288 b.
2. Koch R. Pareto qoidasi: 80/20 siri. – London, Nyuyork: Richard Koch, 2018. – 195 b.
3. Edison T.A. Ixtirolar va hayotiy falsafa: Ma’ruzalar to‘plami. – Boston: Harvard University Press, 1948. – 142 b.
4. Jobs S. Kelajakka qarash: Haqiqiy fikrlash maktabi. – Kaliforniya: Stanford Press, 2011. – 85 b.
5. Kovi S.R. Muvaffaqiyatli insonlarning 7 ko‘nikmasi (Tarjima). – Toshkent: Factor Books, 2020. – 384 b.
6. Klir J. Atom odatlar: Yaxshi odatlarni shakllantirish va yomonlaridan qutulishning oson yo‘li (Tarjima). – Toshkent: Asaxiy Books, 2022. – 304 b.
7. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. Mukammal asarlar to‘plami. 14-jild. – Toshkent: Fan, 1998. – 260 b.
8. Abdullayeva Q.N. Zamonaviy menejment va vaqtni boshqarish tendensiyalari // O‘zbekistonda ilm-fan va ta’lim masalalari. – Toshkent, 2024. – № 3 (12). – B. 45–52.
9. Karimov X.A., To‘rayev M.S. Shaxs rivojlanishida intellektual salohiyat va mehnat prinsiplarining mutanosibliigi // Pedagogika va psixologiya muammolari. – Samarqand, 2025. – № 1. – B. 18–25.
10. Dvek K. Muvaffaqiyat psixologiyasi: Yangi fikrlash tarzi orqali maqsadga erishish (Tarjima). – Toshkent: Nihol, 2023. – 320 b.
11. Pareto V. Iqtisodiy sotsiologiya asoslari: Ma’ruzalar matni. – Milan: Rivista di Sociologia, 1906. – 115 b.
12. Trasi B. Vaqt menejmenti (Tarjima). – Toshkent: Davr nashriyoti, 2019. – 160 b.